

Bra översikt över postoperativa komplikationer

D J Leaper, A L G Peel. **Handbook of postoperative complications.** 524 sidor. Oxford: Oxford University Press; 2003. ISBN 0192630709.

Recensent: Anders Thulin, docent, överläkare, kirurgkliniken, Värnamo sjukhus.

|| Denna handbok riktar sig främst till läkare under utbildning i någon kirurgisk disciplin. Tjugotvå specialister har bistått författarna/redaktörerna. Det har blivit en lätthanterlig bok i fickformat. Språket är lättläst, men läsningen försvåras något av den uppsjö av förkortningar som används.

Generella komplikationer

Första delen av boken behandlar generella komplikationer i samband med kirurgiska ingrepp. Den upptar halva volymen och är bokens bästa del. Här diskuteras de väsentligaste orsakerna till rubbningar av homeostasen vid olika kirurgiska sjukdomar och även hur det kirurgiska traumat kan accentuera homeostasrubbningen. Orsakssammanhangen bakom kardiovaskulär svikt, respiratorisk svikt, njurdysfunktion och störningar i koagulationssystemet framställs pedagogiskt och klart. Vidare ges i ett avsnitt en bra översikt om peri-/postoperativa komplikationer som är relaterade till anestesi och intensivvård. I kapitlet om trycksår och postoperativa neurologiska komplikationer saknar jag aspekter på hur uppläggningsen av patienten på operationsbordet kan ha betydelse för uppkomsten av postoperativa neuromuskulära symtom och för uppkomsten av kompartmentsyndrom. Synpunkter på diatermiskador saknas. Avsnittet om perioperativ medicinerings är däremot utmärkt med en bra sammanställning av farmaka som man bör ta särskild hänsyn till i samband med kirurgi.

Specifika komplikationer

I bokens andra del skildras specifika komplikationer i samband med visceral

kirurgi, kärlkirurgi, toraxkirurgi, neurokirurgi, ortopedi, urologi, gynekologi och plastikkirurgi. Det blir en katalogartad, ibland närmast rapsodisk, uppräknings av vanliga och mindre vanliga komplikationer. Översiktligheten i detta avsnitt är god, men stundtals blir ytligheten alltför påtaglig. Inom den gastroenterologiska kirurgin, som undertecknad är bäst lämpad att bedöma, blir detta påtagligt. Bokens avsaknad av hänvisningar till referenslitteratur är en brist.

Ett avslutande kapitel om medikolegala aspekter på komplikationer inom kirurgin är endast i delar tillämpligt på svenska förhållanden. Råden som ges om agerandet då en kirurgisk komplikation inträffat är goda men alltför begränsade.

Bok av värde i kirurgutbildningen

Sammanfattningsvis är detta en delvis mycket bra, översiktlig och koncisk bok om postoperativa komplikationer. För läkare under kirurgisk utbildning torde den vara av värde, och den kan väl ingå som en del av referenslitteraturen vid opererande kliniker.

Viktig diskussion om vetenskapen som kunskapsform

Ulf Bjereld, Marie Demker, Jonas Hinnfors. **Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen.** 2:a upplagan. 158 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2002. ISBN 91-44-04134-9.

Recensent: Åke Thörn, leg läkare, med dr, FoU-ledare, Norrbottens läns landsting. (ake.thorn@nll.se)

|| Få människor torde i grunden ifrågasätta betydelsen och vikten av vetenskaplig forskning varken för vårt samhälles utveckling hittills eller för framtiden. Det borde därför vara överflödigt med en bok betitlad »Varför vetenskap?«, inte minst eftersom dagens offentliga debatt oftare och starkare än någonsin förr framhåller att det är mer och bättre vetenskap som skall hjälpa oss att lösa de många sociala, politiska, ekonomiska, medicinska och tekniska problem vårt moderna samhälle brottas med eller står inför.

Ekonomiska krafter hotar vetenskapen

Emellertid har vetenskaplig forskning under senare decennier utsatts för en starkt ökad grad av kritik. Understödd

med konkreta exempel, ofta hämtade från läkemedels- och miljösektorer, gör denna gällande att forskningen åsidosätter småskaliga, mänskliga intressen, miljösäkerhet och etiska principer till förmån för storskaliga ekonomiska, kommersiella satsningar med fördelar främst för små makteliter. Vetenskapens traditionellt neutrala och opartiska auktoritet ifrågasätts med andra ord alltmera. Mot den bakgrunden är frågan som Ulf Bjereld, Marie Demker och Jonas Hinnfors ställer genom sin boks titel i hög grad befogad. Författarna, som är statsvetare, har skrivit boken därför att de är oroliga över att vetenskapen, liksom samhällsutvecklingen i stort, alltmer blivit beroende av de förutsättningar som medial uppmärksamhet och tillgång till pengar ger. De menar att detta lett till risker för att de forskare och institutioner som gapar högst får pengarna. Dessa kan alltså vinna kampen om kunskapen främst på grund av sin högljuddhet och förmåga att synas och inte på grund av kunskaps- och vetenskapsmässiga kriterier.

Vill synliggöra vetenskapens kärna

Bjereld och medförfattare hoppas att en sådan utveckling skall kunna motverkas genom att universitet och högskolor, institutioner och vetenskapsmän i sin undervisning och forskning på alla nivåer vinnlägger sig om att ägna mer tid åt att såväl djupt som brett reflektera över vad som är vetenskap och vad som skiljer denna från andra former av kunskap. De hyser uppfattningen att ett sådant reflekterande skulle leda till en insikt hos vetenskapsmän från de mest skilda specialvetenskaper, från humanistiska till naturvetenskapliga, om att det inom de olika vetenskapliga områdena finns ett innersta som är gemensamt och specifikt för dem alla. Med sin bok vill författarna bidra till att lyfta fram och göra denna kärna iakttagbar. Endast synlig kan den belysas genom diskussioner och konkretiseras så att forskare och studenter från de olika vetenskapliga områdena, och även andra personer, kan se den vetenskapens gemensamma stomme som man är enig om. Under sådana omständigheter kan vetenskapens specifikt utmärkande kvalitetskriterier lättare framhållas, göras tydliga och begripliga och därmed av egen kraft hävda sig i kampen mot högljuddhet och dominerande massmediala tidsbundna strömningar.

Stimulerande och lättläst och med väl underbyggda argument delar författarna med sig av de förhållanden som de själva uppfattar som viktiga delar av vetenskapens gemensamma kärna. Helt centralt, ja, själva grundvalen för vetenskapen är problemtänkandet och formuleringen av de vetenskapliga problem

som varje forskningsprojekt ger sig i kast med. Det är ur de noggrant genomtänkta och väl formulerade vetenskapliga problemen som en vetenskaplig studies val av såväl teoretisk ram som studiemetoder måste stamma. En forskningsstudies resultat måste dessutom i någon bemärkelse kunna bidra med något nytt. Dess fynd, data, måste kunna säga något som går utöver dem själva. Till det centrala i all vetenskap hör därför också att såväl teori som empiri måste finnas med, därför att utan en empirisk förankring blir teorin substanslös och utan en genomtänkt teori blir de empiriska resultaten triviala.

Forskningens frihet måste värnas

Det sjätte och sista kapitlet har rubriken: »Varför forskning?«. Författarna ger flera olika svar på denna fråga, varav det väsentligaste är att forskning är den, möjligen, enda kunskapsform i vårt moderna samhälle som, åtminstone idealt, står fri från partsintressen och därför har en vital demokratisk betydelse. De beskriver emellertid hur denna eventuella kvarstående frihet är starkt hotad av kommersiella intressen, konsultsammhällets avkastningskrav, personlig nytto-maximering och de moderna universitetens val att se på sig själva som entreprenörer på en kundanpassad marknad. Mot denna hotande, kanske redan långt gångna frihetsförlust kan vetenskapen försvara sig genom att dess enskilda utövare och akademier fördomsfritt och allsidigt initierar och vidmakthåller en kontinuerlig öppen diskussion om vetenskapens centrala kärna och kvalitetskriterier. I detta är det lätt att instämma. Författarnas bok är ett viktigt bidrag till en sådan diskussion och borde läsas av envar med ett något mer än ytligt intresse för vetenskap som kunskapsform.

Ingen ny kunskap om ungdomar och suicid

Gunilla Tegern, Jan Beskow, Bengt-Erik Eriksson. **Ungdomars tal och tankar om självmord**. Lund: Studentlitteratur; 2003. ISBN 91-44-02819-9.

Recensent: Göran Isacson, docent, Hud-dinge psykiatriska universitetssjukhuset, Stockholm. (Goran.Isacson@neurotec.ki.se)

II Cirka 30–35 ungdomar i åldersgruppen 15–19 år suiciderar årligen i Sverige. Betydligt fler har ett självd destruktivt be-

teende (»självmordsförsök«). Det är en angelägen uppgift att förebygga detta, och för det krävs inte bara allmänna suicidologiska kunskaper utan också kunskap om vad som är speciellt för tonåringar. Boken »Ungdomars tal och tankar om självmord« kanske kan bidra med det senare? Den är sprungen ur en undersökning som gjordes 1992–1993 i syfte att validera ett självskattningsformulär för suicidalitet. Fyrtio ungdomar fick fylla i formuläret och blev sedan intervjuade om vad som motiverade deras svar.

Undersökningens resultat tyder på att den gängse processmodellen för självmord kanske inte helt stämmer. Ungdomar hade till exempel funderat över metoder att begå självmord utan föregående dödsönskan. Generaliserbarheten kan dock ifrågasättas då undersökningsgruppen utgjordes av osystematiskt rekryterade ungdomar, av vilka ingen hade gjort något »självmordsförsök«. Intervjuerna hade haft svårigheter att få ungdomarna att fokusera på frågeställningen, och det ordagrant nedtecknade talspråket var svårt för forskarna att i efterhand förstå.

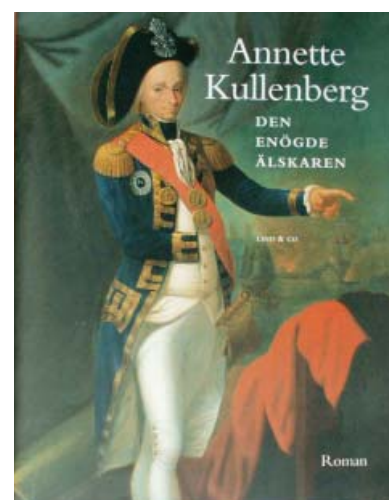
Tvivelaktig vetenskaplig halt

Det framgår inte om resultaten har rapporterats i vetenskaplig press. Att rapporten nu tio år senare ges ut i bokform motiveras väl troligen av att författarna anser att den, som professor Danuta Wasserman skriver i sitt förord, »utgör ett viktigt bidrag till den svenska suicidologin«. Det är dock svårt att, vid sidan av det tveksamma vetenskapliga resultatet, ur boken inhämta någon ny kunskap om ungdomar och suicid. Bokens huvuddel utgörs av korta citat från ungdomarnas intervjuvar följt av avsevärt längre kommentarer av författarna, vilka mer tycks avspegla författarnas »tal och tankar om självmord« än ungdomarnas. Detta gäller i än högre grad de inledande och avslutande kapitlen. I dessa kapitel presenteras spekulativa påståenden som: »Ängest är energi som gått vilse«, »att någon gång ha blivit älskad ger ett livslångt skydd mot psykiska skador«, etc.

Kan inte rekommenderas

Boken kan, trots sitt angelägna ämne, inte rekommenderas.

VINN EN BOK!

»Behöver vi hjältar? Svaret måste bli ja. En enda hjälte kan ena en hel nation. Det gjorde Nelson. Lorden och amiralen Horatio Nelson som står staty på Trafalgar Square i London. Vad krävs för att under århundraden leva kvar i minnet? Ett mod som är gränslöst. En segervilja lika stark som en naturkraft. Men det krävs något mer – förmågan att älska besinningslöst. Nelsons passion för Emma Hamilton höll på att förgöra honom. Dessutom insåg han att han måste dö – i rätt ögonblick. Då skulle han vara säker på att bli odödlig.«

»Denna intensiva roman handlar även om oss som lever idag.«

Ur bokens baksidestext

Delta i vårt boklotteri!

Läkartidningens prenumeranter inbjuds att delta i vårt boklotteri. Denna gång lottar vi ut fem exemplar av »Den enögde älskaren« (Lind & Co) av Annette Kullenberg, en av Läkartidningens krönikörer.

Allt du behöver göra är att sända oss ett vykort med ditt namn, adress, postnr, postort och prenumerationsnummer före den 23 januari 2004.

Namnen på de fem vinnarna publiceras i Läkartidningen och på www.lakartidningen.se